

ГЕНУЕЗЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ 1922 – міжнародна конференція з економічних та фінансових питань. Відбулася 10 квітня – 19 травня 1922 у Генуї (Італія). У її роботі взяли участь представники 29 держав і 5 домініонів Великої Британії. США прислали спостерігача. Участь УСРР у Г.к. здійснювалася через єдине представництво РСФФР, оформлене 22 лютого 1922 в Москві Протоколом наради повноважних представників союзних з Росією республік. РСФФР доручалося захищати їхні інтереси й укладати та підписувати від їхнього імені “всі акти, які можуть бути вироблені” на Г.к., а також пов’язані прямо або опосередковано з ними інші договори й угоди з окремими державами, як представленими, так і не представленими на конференції. До складу делегації РСФФР увійшов голова Ради народних комісарів й нарком закордонних справ УСРР Х.Раковський, який провів низку попередніх неофіційних переговорів у Берліні та Празі з метою зондування розстановки політичних сил в Європі щодо проблем, запропонованих для обговорення в Генуї. На конференції він вів переважно пропагандистсько-роз’яснювальну роботу серед дипломатів і представників преси. Зі свого боку уряд Української Народної Республіки, який перебував на еміграції, направив до Генуї делегацію на чолі з О.Шульгіним, яка, однак, не отримала статусу учасника конференції, а тому діяла поза межами засідань конференції шляхом неофіційних зустрічей із представниками західних держав й поширення меморандумів.

У Генуї делегації РСФФР було пред’явлено вимоги інших країн визнати всі міжнародні борги, фінансові зобов’язання царської Росії, взяти на себе відповідальність за збитки від дій радянського і попередніх йому урядів або місцевих властей. Пропонувалося всі позики, укладені з Росією після 1 серпня 1914, вважати погашеними тільки після сплати певної суми, а всі націоналізовані підприємства повернути іноземним власникам. Делегація РСФФР, очолювана Г.Чичеріним, погодилася обговорити питання про борги, концесії і компенсацію колишнім іноземним власникам, зажадавши, у свою чергу, відшкодування збитків від іноземної інтервенції, визнання де-юре радянського уряду і надання йому фінансової допомоги. До фінансової комісії Г.к. було передано окремий меморандум про кредити, який представив і підписав Х.Раковський. Радянською стороною також була порушена проблема загального скорочення озброєнь.

У ході конференції Г.Чичерін висловив протест, в якому вказувалося на дискримінацію українського населення в окупованій Румунією Бессарабії, зверталася увага на перешкоди, які чиняться волевиявленню населення Східної Галичини, а також на угоди, укладені між генералом П.Врангелем і представниками румунського та югославського урядів “з метою підготовки нападу на Українську Республіку і провокування найкровопролитніших й спустошливих воєнних операцій”.

Жодне з питань, висунутих у Генуї, не знайшло позитивного вирішення, і їхнє подальше обговорення було перенесено на Гаазьку конференцію 1922. Під час Г.к. 16 квітня 1922 у Рапалло поблизу Генуї між Німеччиною і РСФФР було підписано договір, який передбачав негайне відновлення дипломатичних відносин між ними, відмову від взаємних претензій та розви-

ток торговельно-економічних стосунків. Дія Рапалльського договору була поширена на Україну та інші союзи з РСФРР республіки згідно з договором між ними і Німеччиною від 5 листопада 1922.

Літ.: Материалы Генуэзской конференции (Подготовка, отчеты заседаний, работы комиссий, дипломатическая переписка и пр.). – М., 1922; Україна і зарубіжний світ. – К, 1970; White S. The origins of detente. The Genoa conference and Soviet Western relations 1921–1922. – Cambridge, 1985.

М.М.Варварцев.

ГЛУХІВСЬКІ СТАТТІ 1669 – угода з 27 пунктів, укладена 16 березня 1669 в м. Глухові гетьманом Лівобережної України Дем'яном Многогрішним та уповноваженим російського царя Г. Ромодановським. Її підписання було зумовлено необхідністю заміни Московських статей 1665, недійсних внаслідок українсько-російської війни 1668 – 1669. На генеральній військовій раді в Глухові (початок березня 1669) розгорнулися жорсткі дискусії з приводу присутності в українських містах російських залог, на виведенні яких наполягав Д. Многогрішний. Після підписання Г.с. рада в присутності царських уповноважених Г. Ромодановського, А. Матвєєва та чернігівського архієпископа Л. Барановича підтвердила повноваження Д. Многогрішного як гетьмана Лівобережної України. У Г.с. декларувалося забезпечення прав і привілеїв козацької старшини та вольностей Війська Запорозького. За умовами угоди, гетьманські адміністративні установи отримували право збору податків. Присутність та повноваження царських воевод в Україні обмежувались їх перебуванням у Києві, Переяславі, Ніжині, Чернігові, Острі та виконанням суто військових функцій. Гетьман обирався генеральною військовою радою, але клейноди отримував від царя. Гетьманському уряду було заборонено встановлювати безпосередні дипломатичні відносини з іноземними державами. Запроваджувався 30-тисячний козацький реєстр. Гетьману надавалося право утримувати наймане кінне військо (1 тис. чол.) – т.зв. компанійців. Міщанам і козакам було заборонено торгувати тютюном та горілкою в російських містах, перехід селян у козацтво обмежувався. Резиденція гетьмана переносилася із Гадяча до Батурина. Г.с. забезпечували права козацької старшини та гетьмана Лівобережної України, що й зумовило відмову Многогрішного підтримати П. Дорошенка в боротьбі проти Росії.

Літ.: Акт избрания в Глухове Д. Многогрешного в Запорожские Гетманы; 27 договорных статей с ним под названием Глуховских. У кн.: Полное собрание законов Российской империи. – СПб., 1830, т.1; Статьи, поставленные в Глухове. У кн.: Источники Малороссийской истории. – М., 1858, ч.1; Костомаров Н.И. Руина, история гетманства Брюховецкого, Многогрешного и Самойловича. В кн.: Исторические монографии и